

Nakládání s vysloužilými elektrozařizeními: opětovné použití, repase, recyklace

Zbavujeme-li se vysloužilého elektrospotřebiče, je dobrou praxí jej odevzdat do speciálního kontejneru nebo do sběrného dvora, kde jej lze bezplatně předat k ekologickému zpracování. V řadě případů se však kromě skutečně nefunkčních zařízení zbavujeme i spotřebičů, které jsou nadále plně provozuschopné a mohly by dále sloužit svému původnímu účelu.

Z hlediska hierarchie způsobů nakládání s odpady, jak ji stanoví zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o odpadech“), je přitom žádoucí upřednostnit opětovné použití vysloužilého elektrospotřebiče před nakládáním s výrobkem v režimu odpadu.

Zákon o odpadech definuje opětovné použití jako jakýkoli postup, při němž jsou výrobky nebo jejich části, které nejsou odpadem, znovu použity ke stejnému účelu, k jakému byly původně určeny. Opětovné použití tak lze v souladu s právními předpisy funkční výrobky, u nichž není potřebná zásadní úprava či oprava. Odpadem je naopak dle zákonné definice každá movitá věc, které se její vlastník zbavuje nebo má úmysl či povinnost se jí zbavit.

Co když se však vlastník nezbavuje nefunkční věci, ale plně funkčního výrobku? V praxi se často stává, že se nechceme zabývat dalším využitím zařízení, zejména pokud nejde o výrobek vyšší hodnoty, a rozhodneme se jej jednoduše odevzdat na místě zpětného odběru. Tím však může dojít ke zbytečnému zařazení provozuschopného spotřebiče mezi odpady.

V tomto ohledu rozhoduje o dalším osudu spotřebiče způsob, jakým je zařízení předáno, a jeho technický stav. Pokud je spotřebič plně funkční a konečný uživatel jej předává například v centru opětovného použití, aniž by jej sám považoval za odpad, může být s tímto výrobkem dále nakládáno mimo režim odpadového hospodářství.

Naopak v situaci, kdy je výrobek odevzdán do sběrného dvora nebo v rámci systému zpětného odběru bez uvedení, že se jedná o funkční výrobek, který je určen k dalšímu přímému použití, je zpravidla považován za odpad. Ani v takovém případě však není vše ztraceno a v úvahu přichází ještě jeho příprava k opětovnému použití, což je specifický postup v rámci odpadového režimu, při kterém je zařízení či jeho součásti odborně zkontrolovány, vyčištěny, případně opraveny či repasovány

ny tak, aby opět vyhovovaly původnímu účelu.

I plně funkční výrobek tedy může vstoupit do odpadového režimu, nicméně preferovanou možností, jak naplnit cíle cirkulární ekonomiky a současně minimalizovat množství odpadu, zůstává přímé opětovné použití funkčních výrobků mimo rámec odpadového hospodářství.

Cílem tohoto článku je rozebrat některá specifika nakládání s vyřazenými, avšak nadále funkčními elektrozařizeními, a to jak ve formě jejich opětovného použití mimo režim odpadů, tak prostřednictvím přípravy k opětovnému použití jako jedné z forem nakládání s odpadními elektrozařizeními podle zákona o odpadech.

OPĚTOVNÉ POUŽITÍ V NEODPADOVÉM REŽIMU

Typická situace, kdy může dojít k opětovnému použití elektrozařízení mimo režim odpadů, nastává tehdy, kdy spotřebitel nahrazuje starší, ale stále funkční spotřebič novějším modelem. Starší spotřebič je nadále provozuschopný, ale pro uživatele již postrádá praktické využití. V takovém případě není důvod, aby se stával odpadem, pokud je správně předán k přímému opětovnému použití.

Na českém trhu dnes působí několik společností, iniciativ či programů zaštiťovaných obcemi, které se specializují právě na přímé opětovné použití elektrozařízení, tzv. reuse. Konečným uživatelům nabízejí možnost odevzdat plně funkční elektrozařízení, která následně projdou základní kontrolou, a pokud splňují technické a bezpečnostní požadavky, jsou navržena zpět do oběhu, aniž by vstoupila do odpadového režimu.

Pro konečného uživatele to znamená jednoduchý způsob, jak se legálně a s dobrým pocitem zbavit elektrozařízení, které již nepotřebuje, aniž by zbytečně přispěl ke vzniku odpadu. Oproti zpětnému odběru odpadu jde o režim výhodnější jak

FOTO: KF LEGAL

Mgr. Ivana Čermáková Sabaková: Zatímco v České republice zůstává potenciál opětovného použití z velké části nevyužitý, v zahraničí se obdobné překážky řeší formou spolupráce mezi kolektivními systémy, provozovateli sběrných míst a reuse centry

z hlediska environmentálního, tak legislativního.

Funkční elektrozařízení je možné předat například v tzv. reuse centrech, v některých sběrných dvorech s odděleným režimem pro tato elektrozařízení, nebo přímo organizacím, které opětovné použití zaštiťují. Klíčovou je přitom forma předání, kdy zařízení musí být předáno jako věc určená k dalšímu použití, nikoli jako odpad. Posouzení, zda je elektrozařízení způsobilé dalšího užívání, je v okamžiku předání na konečném uživateli, který elektrozařízení k přímému opětovnému použití předává.

Aby k tomu mohlo dojít, musí být tato místa jednoznačně identifikována jako určená k přebírání funkčních elektrozařízení mimo odpadový režim. Je třeba striktně dbát na to, aby nedocházelo ke smísení funkčních výrobků určených k přímému opětovnému použití s odpadními elektrozařizeními, jelikož pro každou z těchto kategorií platí odlišné právní požadavky na následné nakládání.

Pokud naopak dojde k předání zařízení v rámci standardního sběrného dvora v režimu zpětného odběru, byt jde o výrobek plně funkční, stává se elektrozařízením odpadem a veškeré další nakládání již probíhá v rámci odpadového režimu. V praxi tak v současnosti stále převažuje nakládání s vyřazenými, ale provozuschopnými elektrozařizeními formou přípravy k opětovnému použití, která je již procesem v rámci nakládání s odpady, resp. recyklace.

PŘÍPRAVA K OPĚTOVNÉMU POUŽITÍ V ODPADOVÉM REŽIMU

Podle § 11 odst. 1 písm. m) zákona o odpadech se přípravou k opětovnému použití rozumí způsob využití odpadu, který zahrnuje kontrolu, čištění nebo opravu výrobků či jejich částí s cílem umožnit jejich další využití bez nutnosti dalšího zpracování.

Jakmile je elektrozařízení odevzdáno v místě zpětného odběru jako odpad, nelze je z právního hlediska považovat za věc určenou k přímému opětovnému použití, i když je funkční. V tomto okamžiku totiž elektrozařízení vstupuje do odpadového režimu a jakékoli další nakládání s ním podléhá regulaci nakládání s odpady.

Zařízení, která jsou v tomto režimu potenciálně vhodná k opětovnému použití, by měla projít procesem přípravy k opětovnému použití, který zajišťují zpracovatelé s odpovídajícím oprávněním k nakládání s odpady. Na rozdíl od neodpadového režimu, kde může základní kontrolu a údržbu provádět například reuse centrum bez zvláštního oprávnění, je v odpadovém režimu každá manipulace s elektrozařízením předmětem odpadové regulace.

Rozdíl mezi oběma režimy je tedy poměrně zásadní. Jakmile je elektrozařízení zařazeno mezi odpady, nelze jej již zpětně „vyjmout“ a nakládat s ním jako s výrobkem, dokud neprojde celým procesem přípravy k opětovnému použití v souladu se zákonem o odpadech. Jiný přístup je v praxi aktuálně bohužel obtížně představitelný. Sběrné dvory nejsou technicky ani personálně vybaveny k tomu, aby průběžně a spolehlivě posuzovaly funkčnost každého odevzdaného elektrospotřebiče.

Z tohoto důvodu se zařízení odevzdaná v rámci zpětného odběru považují automaticky za odpad a dále je s nimi nakládáno v odpadovém režimu, bez ohledu na jejich technický stav.

Po dokončení přípravy k opětovnému použití lze elektrozařízení znovu uvést na trh. Z pohledu právní úpravy již nejde o odpad, ale o elektrozařízení, které je uváděno na trh obdobně jako nový výrobek, se všemi povinnostmi z toho vyplývajícími. Zpracovatel provádějící přípravu k opětovnému použití se tak bude nacházet v postavení výrobce, a dopadnou na něj všechny zákonné povinnosti výrobců elektrozařízení.

Vysoká míra odpovědnosti zpracovatele ve spojení se skutečností, že jde o zařízení určená k napájení elektrickým proudem, představuje pochopitelně významnou praktickou komplikaci.

PRAKTICKÉ PROBLÉMY

Jak jsem již zmínila výše, rozlišení funkčních a nefunkčních elektrozařízení odevzdávaných ve sběrných dvorech v rámci odpadového režimu je v praxi velmi obtížné. Neuvede-li konečný uživatel výslovně, že se jedná o plně funkční zařízení způsobilé k dalšímu použití, bývá s těmito výrobky obvykle nakládáno jako s běžnými nefunkčními odpadními elektrozařízeními, a to bez ohledu na jejich skutečný technický stav. Jinými slovy, zařízení je zařazeno do procesu zpracování nebo recyklace,

Funkční elektrozařízení lze předat například také v reuse centrech, v některých sběrných dvorech nebo přímo organizacím, které opětovné použití zajišťují. Zařízení přitom musí být předáno jako věc určená k dalšímu použití, nikoli jako odpad. Na snímku reuse centrum v Příboře na Novojičínsku, které bylo jedním z vítězů soutěže Komunální projekt roku 2021

čímž je promrhán jeho plný potenciál jakožto stále funkčního výrobku.

Jedním z dalších problematických aspektů je skutečnost, že provozovatelé míst zpětného odběru mohou odevzdaná elektrozařízení předat výhradně zpracovatelům disponujícím příslušným oprávněním k nakládání s odpady. Aby tedy mohlo být zařízení předmětem přípravy k opětovnému použití, musí být zpracováno subjektem disponujícím příslušným oprávněním k provádění přípravy k opětovnému použití podle zákona o odpadech.

Uskutečnění takového požadavku by však ve svých důsledcích znamenalo, že sběrná místa by opět musela aktivně ověřovat funkčnost jednotlivých zařízení, což se za současných podmínek jeví nerealizovatelné.

V praxi se příprava k opětovnému použití ve větší míře využívá například u solárních panelů, neboť ty jsou odevzdávány konkrétními provozovateli solárních elektráren, kteří mají obvykle dobrý přehled o jejich funkčnosti. Z větších solárních elektráren jsou panely předávány přímo zpracovatelům, kteří jsou schopni vyhod-

notit, zda má oprava či repasování smysl. V takových případech je pravděpodobnost zachycení funkčních kusů výrazně vyšší než u běžného spotřebitelského elektrozařízení.

U standardních elektrospotřebičů odevzdávaných širokou veřejností ve sběrných dvorech však podobný přístup typicky není možný. Historicky sice existovaly snahy o zavedení odděleného sběru funkčních elektrozařízení a vytvoření center pro opětovné použití, tyto iniciativy však zatím nebyly zcela úspěšné a neprosadily se.

Zatímco v České republice zůstává potenciál opětovného použití z velké části nevyužitý, v zahraničí se obdobné překážky řeší formou spolupráce mezi kolektivními systémy, provozovateli sběrných míst a reuse centry. V praxi se postupuje tak, že reuse centrum je umožněn přístup k odpadním elektrozařízením, která byla odevzdána do systému zpětného odběru. Tam provádějí základní předtřídění a vytipují funkční zařízení vhodná pro repasi a následně uvedení zpět do oběhu.

Takový přístup je ovšem výrazně náročný z hlediska logistiky i financí a jeho zavedení v českém prostředí by si vyžádalo jak legislativní změny, tak bezpochyby změny ve financování systému nakládání s odpadními elektrozařízeními a nastavení odpovědnosti jednotlivých aktérů.

Jakákoli budoucí právní úprava v této oblasti by se navíc musela zabývat řadou složitých otázek, včetně otázky započítatelnosti repasovaných výrobků do plnění kvót zpětného odběru, určení vlastnického práva k zařízení v přechodné fázi mezi odpadem a výrobkem, a nepochybně také způsobem úhrady nákladů na předtřídění.

Jde tedy o témata, která vyžadují odbornou diskusi napříč celým sektorem. Zřejmě proto nelze očekávat, že by v dohledné době došlo k výraznějším legislativním změnám, které by opětovné použití elektrozařízení zásadně usnadnily. ■

Mgr. IVANA ČERMÁKOVÁ SABAKOVÁ

Advokátní kancelář KF Legal, s. r. o.

Jakmile je elektrozařízení odevzdáno v místě zpětného odběru jako odpad, nelze je z právního hlediska považovat za věc určenou k přímému opětovnému použití, i když je funkční. V tomto okamžiku totiž elektrozařízení vstupuje do odpadového režimu a jakékoli další nakládání s ním podléhá regulaci nakládání s odpady.